

TANULMÁNYOK, CIKKEK

Szilágyi Gábor

VAJIDASÁGI KÉPZŐMŰVÉSZETI TALÁLKOZÓK

ORSZÁGOS KÉPZŐMŰVÉSZETI TALÁLKOZÓK SZABADKÁN
(1962—1982)

A képzőművészeti találkozók fogalma és léte nem új keletű, csak ezek a tevékenységek állandóan más és más formában jelentkeznek és állandóan változnak. Barbizon, Nagybánya és a Bauhaus, valamint utánuk a különböző országokban létrejött alkotóházak, művésztelepek és műhelyek, szobrászati és kerámiai szimpozionok és az ezekhez hasonló alkotó jellegű képzőművészeti találkozók bizonyítják ezt. A találkozók indítékai, célkitűzései, témái és megvalósítási módszerei úgy alakulnak, formálódnak és változnak, ahogyan azt egy történelmi idő gazdasági és társadalmi adottsága megalapozza, kultúrigénye és érdeke megkívánja, és ahogyan azt a művészet és az alkotók igénylik. Így van ez a vajdasági képzőművészeti találkozókkal is. Vajdaságunk területén már 1898-ban létrejön az igen jelentős németelemeri művésztalálkozó, melyet Kovalszky Sarolta vezet. A művészek a nagybecskereki Torontál megyei Szőnyegipari RT üzemében falikárpit szötteket készítenek, amelyek még a párizsi világkiállításra is eljutnak és ott díjat kapnak. Szabadkán csak 1923-ban kerül sor vajdasági jellegű művésztalálkozóra, amely megmegalakítja a történelem folyamán először a Vajdasági Képzőművészek Egyesületét, programot fogad el az alkotómunka fejlesztésére, egy közös műterem létrehozására és Topolyán egy művésztelep megalapítására tesz ajánlatot. Petrovgradon (Nagybecskereken, ma: Zrenjanin) 1931-ben és 1932-ben a vajdasági művészek egy népes csoportja alkotással és kiállításokkal egybekötött művésztalálkozót rendez. A második világháború után a szabad Vajdaságban, a népfelszabadító harc és szocialista forradalom vívmányaként a kultúra és a művészet előtt is új távlatok nyílnak. A néphatalom központi irányítással kezdi el mind a gazdasági, mind a társadalmi élet minden formájának a kialakítását. A képzőművészeti élet kialakításában is a dogmatikus elvek az irányadók. A központi eszközökkel fenntartott intézmények, a szakszervezetek és szövetségeik az akkori kultúrpolitika megvalósítói. Ezzel megkezdődik a kultúra intézményesítése, adminisztrációs irányítása és pénzelése. Elsőbb-

séget az adminisztratív központokban levők élveznek és ez kialakítja a központok gazdag kultúréletét, amely az alkotók többségét a nagyvárosokba csábítja. A központok privilégiumai, a csoportok monopóliuma, az állandó eszmei és szakmai felügyelet, a köztársasági egyesületek bezárkózása, a jelentősebb rendezvényekről való kihagyás vagy kiszűrés, az elszigetelésből származó magárahagyatottság mind olyan tényezők abban az időben, amelyekkel a vajdasági alkotó művészek nagy része szembe találja magát.

Az 1948-as esztendő döntő jelentőségű egész hazánk, de más országok népeinek szocialista továbbfejlődésében is. Az ország népe a függetlenség mellett dönt, a szocializmus építésének, a további forradalmi átalakulásnak a saját, demokratikus útját akarja járni. A dogmatizmus elvetése teljes eszmei és érzelmi szabadságot jelent minden ember számára. 1950-ben forradalmi döntést jelent a munkásönigazgatás bevezetése gazdasági és társadalmi életünk minden területén. Megindul a decentralizáció, megkezdődik a harc a bürokratizmus és az etatizmus ellen. További fejlődésünk ettől kezdve emberközpontúvá válik. Szocialista humanizmusunk minden ember képességére, tudására, egész érzelmére és értelmére, alkotói akaratára épül. Ez kizárja az elitista kultúrát és megköveteli a kultúra társadalmisítását. Ekkor, az etatizmus alkonyán és az önigazgatás hajnalán Vajdaság és az egész ország képzőművészeti életében elindul egy demokratikus folyamat, amely a szabad alkotó művészetnek és az egész képzőművészeti kultúra fejlődésének új utakat biztosít. Az Újvidéken megalakult Vajdasági Képzőművészek Egyesülete pár év után megszűnik önálló egyesület lenni és a centralisztikus törekvések miatt beolvad Szerbia képzőművészeti egyesületébe, az ULUS-ba. Ennek alapszervezeteként működik egészen 1974-ig. Mivel központilag intézik még a tagosítást is, a vajdasági alkotók zöme kimarad a központi kiállításokról. A művészek nagy része csalódik az egyesület hatékonyságában, és mivel nincsenek galériák és kiállítási intézmények, Vajdaság területén ebben az időben igen ritkán kerül sor kiállítás megrendezésére. Ebből a magukra hagyatottságukból és társtalanságból keresnek kiutat a művészek, egyéni akciók kezdődnek, de csoportosan is ténykednek azért, hogy felkeltsék az érdeklődést a művészetek iránt. Ezekkel az akciókkal a művészek elsősorban a helyzetükön akarnak változtatni, szeretnék valóra váltani elképzeléseiket és célkitűzéseiket, értékesíteni és közkinccsé tenni alkotásaikat, ezért keresik a mecénást, a megértőket, az elfogadó és támogatást nyújtó közegeket és személyeket. Így jönnek létre az első képzőművészeti találkozások és Vajdaság területén, majd később az egész országban is egymás után alakulnak a művésztelepek. Elindul a szabad társulási folyamat — a képzőművészeti élet decentralizációja és társadalmisítása, amely nemcsak új lehetőségeket biztosít az alkotómunkához, hanem erőteljes indítékot ad a művészet sokoldalú kibontakozásához és fejlődéséhez. A művésztelepek és képzőművészeti találkozók révén létrejön a művészet és az alkotó közvetlen kapcsolata sok-sok emberrel és a környezettel, és ez a széles néptömeg

kultúráját, de egyben az egyetemes képzőművészeti kultúránkat is gazdagítja. 1951 nyarán Palicson, helyi kezdeményezéssel és meghívott, ismert művészekkel képzőművészeti találkozót rendeznek. A művészek festették a környezetet, kiállítást rendeztek és egy-egy alkotásukat adományozták a vendéglátóknak. Ennek a kezdeményezésnek itt sajnos nem volt folytatása. 1952-ben Palicson rendezik meg a Magyar Ünnepi Játékok keretében Jugoszlávia magyar nemzetiségű képzőművészeinek nagy kiállítását. Az élő képzőművészek legtöbbször eljött erre a találkozóra. A következő nagy fordulatot jelentő találkozóra Zentán kerül sor, ahol 1952-ben tíz vajdasági származású festőművész találkozik; utcákról és a Tiszapartról festenek képeket a járókelők szeme láttára, elbeszélgetnek az érdeklődőkkel alkotásukról és művészetükről, a kiállításon pedig fogadják a látogatókat. Így alakul meg Ács József, Milan Konjović és a többi festőművész elképzelése alapján a Zentai Múzeum és Tripolsky Géza vezetésével az első festőtelep. Zentán harminc éve rendeznek jelentős képzőművészeti találkozókat. A festőtelep 20 éves jubileuma alkalmából nyílt meg a Zentai Múzeum Képtára, amely bemutatja a festőtelep gazdag gyűjteményét. A következő 1953-as esztendőktől kezdve, miután a művészek Dévics Imre vezetésével, a járási pártbizottság és népbizottság vezetőinek a segítségével megalapítják a topolyai művésztelepet, Topolya is részt vesz képzőművészeti találkozók megrendezésében. Minden nyáron, 1959-től kezdve pedig télen is, tíz-tizenöt napos találkozókat szerveznek, melyekre az ország más vidékeiről is hívnak művészeket. Megalakult egy grafikai műhely is, de ez még nem tudott nagyobb eredményt felmutatni. Az itteni művészetalálkozóknak egyik legnagyobb érdeme az iskolákban és a más középületekben található nagyméretű murális alkotások, a galéria-város létrejötte stb. 1954-től Becse, a Városi Múzeum és Képtár, a művésztelep vezetősége rendez találkozót. Az utolsó évtizedben ezeken a találkozókön csak vajdasági művészek szerepelnek. Becsén gyakoriak a művésztanácskozások is. 1956-ban a Zrenjanini Népbizottság is alapít művésztelepet Écskán, amelynek 1970-ig Wanyek Tivadar a lelkes vezetője, majd ettől kezdve Zdravko Mandić lett az Écskai Művésztelep képtárának az igazgatója és a képzőművészeti találkozóknak a szervezője. Az itt szervezett alkotó jellegű találkozókön nagy számban szerepelnek belgrádi művészek, köztük a Decemberi Csoport jeles képviselőivel. Rajtuk kívül más vidékekről is hívtak meg művészeket és így ezek az écskai találkozók szakmai eszme- és tapasztalatcsere szempontjából voltak igen hasznosak s itt a kölcsönhatásnak jutott nagy szerep. A találkozók eredménye az 1958-ban megnyílt Modern Képtár, amely ma már Vajdaság egyik leggazdagabb képzőművészeti gyűjteményével rendelkezik. Az utolsó esztendőktől találkozón fiatal és tehetséges szobrászok is részt vesznek, akik egyes ipari munkaszervezetekben készítenek és állítanak fel szobrokat. 1959-től Kishegyesen, Moják Aranka és Dévics Imre kezdeményezésével keramikumművészek rendeznek alkotó munkával egybekötött találkozókat. Bizonyos értelemben az Országos Kerámia Triennálé megszervezésének a gondolata is itt fo-

gamzott meg. 1960-ban és 1961-ben az adai találkozókön vajdasági művészek falikárpit szőnyegetek készítenek egy ottani üzembn, ami szintén azt bizonyítja, hogy a művészek és a művésztalálkozók szervezői állandóan azon fáradoztak, hogy társadalmasítsák a művészetet és a művészi alkotómunkát összekapcsolják az élet minden területével. 1973 óta Ada a művészettörténészek találkozóhelye lett. Szerémségben 1955 óta Ruma, Sremski Karlovci és Sremska Mitrovica rendez képzőművészeti találkozókat. A rumai művésztelep is rendelkezik művészek által adományozott alkotások gyűjteményével. Sremska Mitrovicán pedig megnyílt a Lazar Vozarević Galéria és szervezője lett a Sremska Mitrovica-i Szalon kiállításainak, amelyen a vajdasági képző- és iparművészek válogatott alkotásait mutatják be. Pancsova a deliblái Leánykúton rendez már egy évtizede képzőművészeti találkozókat, melyekre amatőröket is meghív. A szabadkai fiatalok egy csoportja Csurgón rendez találkozókat, de ezek abbamaradtak, míg Temerinben ma is aktív, alkotó jellegű találkozók rendez a vajdasági fiatalok egy csoportja. Egy-egy művésztalálkozó Kikindán, Törökkanizsán és Stara Pazován is volt. A zombori Képzőművészeti Ősz 1961-ben Milan Konjović vezetésével kezdte meg működését és csak országos jellegű tárlatokat rendez, de a kiállítások megnyitása alkalmával igen jelentős számban jönnek össze a kiállító művészek, és feltehető, hogy az elmúlt húsz esztendő alatt a művészetről és a kultúrpolitikáról ezeken a nem hivatalos képzőművészeti találkozókön jelentős véleménycseré történt. Újvidéken, a tartományi metropolisban csak galéria és kiállítási tevékenység folyik, és a Modern Képzőművészeti Galéria is csak mint iroda működik, nincs képtára, s így a kiállításokat a Matica srpska Képtárában rendezi. Kiállításokat még az Ifjúsági Tribün, a Munkásegyletem Kultúrközpontja és a vajdasági képzőművészek, valamint az iparművészek egyesületeinek a szalonja is rendez.

A vajdasági művésztelepek tevékenységét és társadalmi jelentőségüket igen részletesen, sok adattal, fényképekkel és reprodukciókkal illusztrálva dokumentálják az eddig kiadott művésztelepi monográfiák. A kiállítási katalógusokban megtaláljuk azoknak a munkáknak az adatait, amelyeket a művészek a telepek kiállításaira küldtek, a megjelent kritikák és a kiállításokat bemutató írások, ha egyéni vélemény alapján is, de az alkotómunkáról és a kiállított művekről egy bizonyos értékelést adtak. A Szabadkai Képzőművészeti Találkozó 1974-ben, a vajdasági művésztelepek húszesztendősi jubileuma alkalmából az összes művésztelepek monográfiai adatainak a gyűjteményét adta ki. Ebben az írásban nem ismételjük meg, de nem is bíráljuk el az eddig rögzített tényeket, a leközölt írásokat, véleményeket és értékeléseket. A művésztelepek sok esztendősi tevékenysége és a Zentai Festőtelep megalakulásának harmincesztendősi jubileuma alkalmából rá kell mutatni ezeknek a vajdasági képzőművészeti találkozókön, művésztelepi táborozásoknak azokra az értékeire is, amelyeket pusztán maguk a találkozások eredményeztek. A művésztelepeket, habár a klasszikus értelemben egyik sem tipikus művésztelep, a művészek inkább úgy veszik mint képzőművészeti találkozókat, ahol a

rajzolgatás és festegetés mellett párbeszédet lehet folytatni, véleményt lehet cserélni. Zentán, Topolyán, Becsén, Écskán és Pancsován többször is a művészek tudományos értekezések formájában vitatják meg a képzőművészettel kapcsolatos kérdéseket. A vajdasági művésztelepi találkozók igen jelentős eredményeket hoznak, amelyek közül a következőket kell kiemelni:

— Igen tekintélyes számú alkotó vesz részt a találkozókön, de nem csak Vajdaságból, hanem az ország más vidékeiről is, s így a különböző nemzetiségű művészek között közvetlen kapcsolat létesül.

— A találkozók résztvevői igen gyakran vitatják meg a képzőművészeti politika társadalmiasítását, többször sikerül közös nevezőre jutni a képzőművészet-politikai elvek meghatározásánál, amelyek az itt megfogalmazott formákban jutnak el a képzőművészeti egyesületek gyűléseire meg a szövetség kongresszusaira is.

— Nemzetközi összejöveteleken a jugoszláv képzőművészet mindig a művésztelepek tevékenységével vonja magára a világközvélemény figyelmét.

— Ma már vitathatatlan, hogy a jugoszláv képzőművészeti élet társadalmiasítása a művésztelepi találkozók révén jutott előbbre és ezek a találkozók segítették elő a demokratizálódás folyamatát.

— A művészet közkinccsé tételén is legtöbbit a művésztelepek és szimpozionok tettek.

— A vajdasági találkozók nagyban hozzájárulnak a művésztelepi mozgalom kiszélesedéséhez.

— A vajdasági művésztelepek képzőművészeti találkozóikkal, művészi alkotásaikkal, politikájukkal és programjukkal, elért eredményeikkel alkotórészévé váltak az egész jugoszláv képzőművészeti kultúrának.

— A találkozóson egymás munkájának a szemlélése, elemzése és megvitatása, a tapasztalatcsere nagyban hozzájárul a kezdő alkotómunkáinak és egyéniségének a kifejlődéséhez. Természetes, hogy az elért eredmények mellett igen sok adottság kihasználatlan marad mindkét részről. A művésztelep és az alkotók viszonyában a társadalmi és egyéni érdek egyforma arányban áll. Közösen kell kialakítani a programokat, nem pedig sablonosan. Az alkotókat nem lehet úgy venni, mint a művésztelep vendégeit, és a szervezők sem pusztán vendéglátók. A szervező és a résztvevő munka- és eszköztársításával, egymás érdekeinek a kölcsönös tiszteletben tartásával lehet csak egészséges viszonyt kialakítani. Ennek a viszonynak a továbbfejlesztéséről azonban csak egy alapos elemzés után beszélhetünk. A művésztelepekről általában sokkal többet lehetne, de kellene is írni.

*Országos képzőművészeti találkozók Szabadkán
(1962—1982)*

Vajdaságban 1952 óta, amikor megalakult a Zentai Festőtelep, évről évre növekedett a művésztelepek száma és 1960-ban már nyolc község hív meg művészeket, hogy ott alkossanak és műveikkel vegyenek részt a közös kiállításon. A kiállítások nívója is állandóan fejlődik, mert azok a fiatal alkotók, akik az első kiállításokon kezdők voltak, egyéniségek formálódtak. A művésztelepek élgárdája pedig egyre hangosabban követelte, hogy a művésztelepek alkotásait a fővárosban és más nagyobb városokban is ki kell állítani, mert így még nagyobb hangsúlyt kap a művésztelepi alkotómunka és bebizonyosul, hogy a művésztelepek jelentős szerepet játszanak a modern képzőművészeti alkotás támogatásában. Az a vélemény alakul ki, hogy egy olyan intézményt kell megalapítani, amely azzal foglalkozna, hogy rendszeresen megszervezi és bemutatja a művésztelepek kiállítását, dokumentálja és tanulmányozza a művésztelepek tevékenységét és időnként képzőművészeti témákról és problémákról tudományos megbeszéléseket, szimpozionokat szervez. Szabadka ebben az időben járási székhely. A járáshoz tartozik Zenta, Topolya, Kishegyes és Zombor. Ezekben a városokban pedig minden évben jelentős képzőművészeti esemény van, tehát megvan az adottság ahhoz, hogy egy jól szervezett akcióval valóra váljanak az elképzelések. A Szabadkán élő művészek aktív tagjai a vajdasági művésztelepeknek, a Topolyai Művésztelep vezetője, Dévics Imre is Szabadkára kerül és a Városi Múzeum szakemberei is elfogadták az ötletet és így összeállt egy lelkes csapat, amely a művésztelepek vezetőivel kidolgozta egy képzőművészeti intézmény programját és létrehozási tervét. Az ötlet kivitelezéséhez elnyerték a városi és járási testületek támogatását és a Községi Képviselőtestület 1962. április végén határozatot hoz a Likovni susret — Palić (Palicsi Képzőművészeti Találkozó) intézményének megalapításáról azzal a feladattal, hogy minden évben mutassa be a művésztelepek közös kiállítását, szervezzen tudományos találkozót a képzőművészeti problémák megvitatására és különböző aktivitásokkal fejlessze a képzőművészeti kultúrát.

Az elfogadott program és alapszabályzat alapján az intézményt egy művészekből és közéleti munkásokból kinevezett tanács igazgatja, amelynek elnöke 1968-ig Balla László mérnök, megbízott igazgatója pedig Dévics Imre, aki 1969-ig ezt a feladatot nagy odaadással végzi. Az adminisztratív és pénzügyi ügyvezetést a Városi Múzeum intézi egészen 1969-ig, amikor az intézmény önállósul és megkapja végleges székhelyét a Raichle palotában, amelyet műemlékké nyilvánítanak. Mivel a kiállítások Palicsról áttevődnek Szabadkára, az intézmény új neve: Likovni susret — Képzőművészeti Találkozó Subotica. Ettől kezdve ennek a munkaszervezetnek állandó munkahelyei és dolgozói vannak és kiszélesíti tevékenységét. Ezúttal tehát 20 évre visszamenőleg elevenítjük fel a képzőművészeti találkozót, soroljuk fel a megtartott országos jellegű

rendezvényeket. Az objektív értékeléshez egy részletes és tudományos felmérésre, elemzésre és szintézisre van szükség. Az országos jellegű képzőművészeti manifesztációk mellett a munkaszervezet széles körű tevékenységet fejt ki, ezért csak így együtt lehet az intézmény munkájáról és elért eredményeiről teljes képet alkotni.

Az I. Képzőművészeti Találkozó Palicson 1962 augusztusában nyílt meg és a vajdasági művésztelepek festészeti kiállítását mutatta be. A kiállítás anyagát a zentai jubilánis kiállítás képei alkotják bizonyos bővítéssel, úgyhogy 117 festmény van a kiállítóteremben, a Nagyterasz átrendezett helyiségében... A kiállítás idején, szeptember végén, a Képzőművészeti Találkozó megszervezi a jugoszláv festőművészek első országos tanácskozását. A városháza dísztermében megtartott tanácskozáson számos beszámoló hangzott el a képzőművészeti alkotómunkáról, a modern művészetről, az intézmények programjairól, a művésztelepek festészetéről. A nagy számban jelenlevő művészek, kritikusok, műtörténészek és közéleti dolgozók terjedelmes vitával és pontokba foglalt határozatokkal egészítették ki a beszámolókat. A szimpozionon elfogadott elvek és határozatok érvényre jutottak a soron következő képzőművészeti szövetség kongresszusán. Ez konkrét bizonyíték arra, hogy mit eredményeztek a művészeti viták, és hogy ettől kezdve milyen szerep jut a képzőművészeti találkozónak.

A II. Képzőművészeti Találkozó a jugoszláv művésztelepek festészeti kiállítását valósította meg 1963-ban a palicsi kiállítóteremben. Ezen a tárlaton már 69 művész vett részt. Az országos tanácskozáson a képzőművészeti nevelés legfontosabb kérdései szerepeltek. Ezt az országos tanácskozást a Képzőművészeti Találkozó, a Képzőművészeti Pedagógusok Országos Szövetsége és a Jugoszláv Képzőművészek Szövetsége együtt rendezte. Ez a rendezvény is megerősíti azt a tényt, hogy a szabadkai intézmény számottevő tényező a jugoszláv képzőművészeti kultúra továbbfejlesztésében.

A III. Palicsi Képzőművészeti Találkozó egy igen látványos és rangos képzőművészeti rendezvény, amely a palicsi parkban, a művésztelepeken és szobrászati szimpozionokon tevékenykedő szobrászok műveit teszi közzemlére, a kiállítási teremben pedig több mint 200 kézi nyomtatású grafikát, a grafikai eljárások mindenfajta technikájával készült alkotásokat állít ki. Ez a grafikai kiállítás nagy visszhangot keltett szakkörökben, mert az utolsó tíz esztendő alkotásából adott válogatást és még azért, mert az intézmény minden egyes kiállítótól megvett egy grafikát. Erre pedig az országban nem volt példa, és ezen egyes kiállítók annyira felbuzdultak, hogy egy-egy lapot ajándékoztak az intézménynek. Sajnos ekkor egy soha vissza nem térő alkalmat szalasztott el a város, mert mivel az intézménynek nem volt épülete és állandó galériája, nem tudtuk elfogadni a belgrádi Grafikus Kollektíva gyűjteményét, amely pár száz lapból áll, mivel a felszabadulás óta minden kiállító grafikus egy-egy alkotását adta ebbe a gyűjteménybe. A Képzőművészeti Szövetség ezt a gyűjteményt a Képzőművészeti Találkozónak

alkarta adni. Ebben az évben kerül sor a jugoszláv grafikusok első szimpoziumjára Szabadkán. A tanácskozáson szó van szakmai kérdésekről, a grafika létjogosultságáról. Ez a szimpozium is jelentős határozatokat hoz.

A IV. Palicsi Képzőművészeti Találkozó ismét a jugoszláv művésztelepek festészeti kiállítása, amelyen a vajdasági művésztelepek résztvevői mellett a boszniai, a macedón és a szlovén művésztelepek alkotói is szerepelnek. A környezet hatása a művészekre ezen a kiállításon nyert bizonyítékot. Ebben az évben, 1965-ben ismét országos tanácskozást hív egybe a Képzőművészeti Találkozó. Témája a kommuna és a művészet. A tanácskozáson szép számban vesznek részt művészek, művészettörténészek, a politikai szervezetek és számos község képviselői. A beszámolóok foglalkoztak a képzőművészet helyével és szerepével, feladataival és létjogosultságával. Szó volt a művészet és az alkotók helyzetéről, a művésztelepek szerepéről és jelentőségéről és a művészet közkinccsé tételéről. A beszámolókat élénk vita követte és számtalan figyelemre méltó javaslat hangozott el. A tanácskozás alkalmából a Képzőművészeti Találkozó 125 felnagyított fényképből álló dokumentum-kiállítást rendez.

Az V. Képzőművészeti Találkozó Palicson 1966-ban Grafika és szobrászat a jugoszláv művésztelepeken címen 146 alkotást mutat be a közönségnek. A kiállítás júliustól októberig volt nyitva, amikor a jugoszláv műtörténészek is megrendezik első országos szimpoziumjukat Szabadkán. A két napig tartó értekezlet rámutatott a művészettörténészek feladataira, a szakmunkára, az égető káderkérdésekre és elismerőleg szólt a művésztelepek és a Szabadkai Képzőművészeti Találkozó tevékenységéről.

A VI. Képzőművészeti Találkozó Palicson 1967 júliusától szeptemberig már 190 festménnyel ad betekintést a jugoszláv művésztelepeken kialakuló festészetről. Függetlenül attól, hogy az alkotások nagy része nem közvetlenül a táborozások alkalmával készül, mégis érezhető ezeken az alkotásokon a művésztelepek hatása. Mint minden egyes kiállításról, erről is vásárolt képeket az intézmény bizottsága. Évről évre gyarapodik tehát a Képzőművészeti Találkozó gyűjteménye.

A VII. Képzőművészeti Találkozó 1968-ban már nem Palicson mutatja be a művésztelepek grafikai és szobrászati kiállítását, hanem a Múzeum volt épületében, a városban, az egykori Raichle palotában. Ez az adottság döntő jelentőségű az intézmény fejlődésében, mert a múzeum kiköltözésével alkalom kínálkozik, hogy az intézmény épülethez jusson, és önálló munkaszervezetként működjön tovább mint a modern művészetek intézménye és a meglévő műgyűjtemény állományával állandó jellegű modern képtárat nyisson. Ekkor még a város vezető személyiségeinek egészen más elképzeléseik vannak az épület felhasználását illetően. Ebben az évben még egy országos jelentőségű manifesztáció megrendezésére kerül sor. Kétévi előkészület után sikerül megszervezni az első országos kerámia-kiállítást, mely három részből áll: a művészek alkotásaiból, különféle munkáiból és egyes múzeumok népi kerámia-gyűjteményeiből kiválasztott példányokból. A kiállításon külföldi művészek kerámiai is

szerepelnek. Összesen 426 kerámia van a kiállításon. A művészek és a közvélemény nagy meglepéssel fogadják, hogy a Képzőművészeti Találkozó intézménye a jövőben, minden harmadik évben megrendezi a keramikusok alkotásainak országos szemléjét. Ez a kiállítás a kerámiaművészet fejlesztése érdekében újból bizonyítja a Képzőművészeti Találkozó helyét, szerepét és jelentőségét a művészi alkotómunka továbbfejlesztésében,

Az 1969-ben megrendezett VIII. Képzőművészeti Találkozó a művésztelek festészetét már 142 résztvevő 242 alkotásával szemlélteti. Ezt a kiállítást az intézmény már saját épületében rendezi, mivel a községi képviselő-testület elfogadja az intézmény új programját, státútumát és integrációs programját, s egyben meghatározza az intézmény tevékenységét és feladatát is.

1970-ben a IX. Képzőművészeti Találkozó bemutatja a művésztelepeken és szobrászati szimpozicionokon részt vevő alkotók közül 73 grafikus 186 alkotását és 72 szobrász 146 művét. A részt vevő kiállítók közül 17 vajdasági, 70 művész Szerbiából, 31 Horvátországból, 11 Szlovéniából, 8 Bosznia-Hercegovinából, 6 Macedóniából és 2 alkotó Crna Gorából való. Ebben az évben a Képzőművészeti Találkozó összehívja a vajdasági művésztelek plénumát, amelyen elfogadják a művésztelek együttműködésének a programját és meghatározzák a vajdasági művésztelek jubiláris kiállításának koncepcióját.

A Képzőművészeti Találkozó kiállítási szalonjában bemutatásra kerül a Počitelji Művésztelep gyűjteményéből 52 alkotás, a Topolyai Művésztelep 30. kiállítása, az Écskai Művésztelep gyűjteményéből egy 150 képből álló válogatás, amelynek minden egyes példánya Zrenjanint és környékét ábrázolja. A Zentai Művésztelep Tisza 1970 elnevezésű kiállítását, a Becsei Művésztelep pedig a 17. kiállítás 65 alkotását mutatja be. Egy év alatt ennyi művésztelepi kiállítás bemutatásával a Képzőművészeti Találkozó valójában sokat tesz a művésztelepi tevékenységek megismertetése érdekében.

A Képzőművészeti Találkozó X. Jubiláris Kiállítása 1971-ben a művésztelepeken részt vevő 143 festőművésztől 203 alkotást mutat be, melyek közül az intézmény 14 festményt vásárol meg a galéria számára. Ezzel a galéria gyűjteménye 338 műre emelkedett. Ebben az évben a vajdasági művésztelek plénumát a Topolyai Művésztelepen tartják meg.

A Képzőművészeti Találkozó felveszi a kapcsolatot a magyarországi, dél-dunántúli alkotó telepekkel és a Siklóson megrendezett művésztelepi összejövetelen az intézmény igazgatója előadást tart a jugoszláv szobrászati szimpozicionokról.

A XI. Képzőművészeti Találkozón 124 művész 213 alkotása szerepel. Erre a találkozóra az intézmény és a vajdasági művésztelek plénuma azokat az alkotókat hívta meg, akik a vajdasági művésztelek munkájában eddig részt vettek.

1973-ban a Képzőművészeti Találkozó és a Vajdasági Művésztelek

plénuma megszervezi a vajdasági művésztelepek jubiláris tárlatát az első telep megalapításának 20. évfordulója alkalmából. Ezen a XII. Képzőművészeti Találkozón a művésztelepek gyűjteményeiből kiválogatott, dokumentáló jellegű alkotásokat négy, a fejlődést bemutató csoportosítással teszik közszemlére, míg a kiállítás ötödik része egy-egy művésztelep jellegzetességét szemlélteti. A művek mellett fénykép-dokumentumok is illusztrálják egyes művésztelepek tevékenységét. Összesen 243 művet mutat be ez a kiállítás. Ebből az alkalomból az intézmény olyan katalógust ad ki, amelyben minden egyes vajdasági művésztelep rövid monográfiája megtalálható.

1974-ben Becsén tartják meg a vajdasági művésztelepek tanácskozását, amelyen több referátum hangzott el a művésztelepek tevékenységéről, a művészi alkotómunka fejlesztésének jelentőségéről, azokról a feladatokról, amelyeket a művésztelepeknek és a művészeknek közösen kell teljesíteniük.

A XIII. Képzőművészeti Találkozó a Jugoszláv Kerámia Triennálé második országos kiállítását mutatta be Szabadkán és Belgrádban. Ezt a kiállítást a Képzőművészeti Találkozó a belgrádi Iparművészeti Múzeummal közösen szervezte. A kiállításon egyénileg részt vesz 78 keramikus az egész országból és 46 külföldi művész. Összesen 430 alkotás van ezen a kiállításon. A művészek mellett mint kollektíva részt vesz: a kishegyesi, az arandelovaci, a reseni és a siklósi (magyarországi) kerámia szimpozion. A Képzőművészeti Találkozó Pécsen és Kaposváron bemutatta a Topolyai Művésztelep kiállítását és megszervezte a vajdasági keramikusok részvételét a siklósi nemzetközi kerámia szimpozionon.

A XIV. Képzőművészeti Találkozó országos grafikai kiállítás, amelyen 153 grafikus vesz részt 211 alkotással. A kiállításon önálló csoportként szerepel a Belgrádi Grafikusok Kollektívája. Erről a kiállításról a Képzőművészeti Találkozó 58 grafikát bemutat a miskolci VIII. Országos Grafikai Biennálén. Szabadkán, Zrenjaninban és Belgrádban bemutatásra kerül a Pécsi Grafikai Műhelynek és a lahti finn grafikusoknak a kiállítása. Ilyen programmal a Képzőművészeti Találkozó a jugoszláv grafikai művészetet kapcsolatba hozza a külföldi grafikai áramlatokkal és ezzel a szabadkai találkozóknak nemzetközi jellegét kölcsönöz.

A XV. Képzőművészeti Találkozó új koncepció alapján mutatja be a jugoszláv művésztelepek tevékenységét és kiállításait. 1976 decemberében előbb az Écskai Művésztelep jubiláris kiállítása, majd a Topolyai és Sicevói Művésztelep anyaga kerül bemutatásra. 1977 tavaszán pedig a Dečani és Sztrumicai Művésztelep, majd a következő felállításban a Počitelji és Izlakai Művésztelep meg a Grožnjani Művészváros kiállítása mutatja be a művészi alkotásokat. A Képzőművészeti Találkozó a művésztelepek tevékenységeinek a bemutatása és dokumentálása céljából kiadja a találkozón részt vevő művésztelepek monográfiáit.

A XVI. Képzőművészeti Találkozó keretében kerül sor a Jugoszláv Kerámia Triennálé III. kiállítására, amelyet először a belgrádi Iparmű-

vészeti Múzeum mutat be, és ezután kerül a kiállítás Szabadkára. Ezen a kiállításon 80 keramikus önállóan 143 alkotással szerepel, míg a részt vevő kerámia szimpozionok 45 művésztől 98 kerámiát állítanak ki. Ebben az évben a Képzőművészeti Találkozó még az alapításának huszonötödik évfordulóját ünneplő Zentai Művésztelepnek, valamint a fennállásának tizedik évfordulójára emlékező Rumi Művésztelepnek a kiállítását mutatja be. A Képzőművészeti Találkozó indítványára és közreműködésével Vajdaság, Kosovo és Szerbia művésztelepei megalakítják a Szerb Szocialista Köztársaság művésztelepeinek közösségét, hogy a művésztelepek között létrejöjjön az együttműködés, és hogy közös akciókat szervezzenek a jövőben. Az intézmény ez mellett még lehetővé tette a műkritikusok nemzetközi egyesülete (AICA) jugoszláv tagjainak országos találkozóját Szabadkán.

A Jugoszláv Kommunista Szövetség X. és XI. kongresszusa határozatainak irányelvei és a Tartományi Képviselőház által a kultúra öngazgatású megszervezéséről és közkinccsé tételéről meghozott határozat tételai, a művelődési öngazgatási érdekközösségek szabad munkacsere képletei, valamint a társult munkáról szóló törvénycikkelyek a Képzőművészeti Találkozó munkaszervezetét megszilárdítják, átlényegítik tevékenységének minden egyes ágazatát, programját és öngazgatási szabályzatait is.

1978-ban a Képzőművészeti Találkozó közgyűlése határozatot hoz arról, hogy a jövőben a képzőművészeti találkozót, a programozást és szervezést társadalmasítani kell és közösen kell megvalósítani azokat, az iparnak és az anyagi termelés más ágazatainak társultmunka-szervezeteivel.

A XVII. Képzőművészeti Találkozó szervező bizottsága, amely művészekből, műkritikusokból, nyomdásztechnikusokból és mérnökökből állt, olyan álláspontra helyezkedik, hogy a jövőben a sablonos grafikai kiállítások helyett olyan grafikai szemléket kell rendezni, amelyek a grafikai tevékenységeket nem választják szét, hanem az egységes grafikai kultúra fejlesztését tűzik ki célul. A grafikai kultúra országos szemléje a Képzőművészeti Találkozó grafikai gyűjteményéből 234 alkotást mutatott be 154 szerzőtől. Ebből az alkalomból az intézmény olyan katalógust nyomtatott, amelyben a gyűjtemény minden egyes példánya reprodukálva van. Ebben az évben még, a fennállásának tizedik esztendőjét jubiláló Delibláti Művésztelep kiállítása kerül bemutatásra.

1979-ben a XVIII. Képzőművészeti Találkozó a grafikai kultúra szemléje. A kiállításon együtt szerepelnek a kézi nyomtatású művészi alkotások és a gépeken nyomott nyomdai termékek. Vázlatok, lemezek, próbalyomatok és kész nyomtatványok szemléltetik a grafikai folyamatot az elképzeltől egészen a kivitelezésig. 28 művész 160 grafikát, 11 vajdasági nyomda és kiadóállalat 216 nyomtatványt állít ki. A grafikai gyűjtemény komplettírozására 52 művész 125 grafikát ajándékoz a Képzőművészeti Találkozónak. Ezek a grafikák is szerepelnek ezen a

nagy grafikai szemlén. Bemutatásra kerül még a macedón grafikusok kiállítása 55 művel, valamint a Becsei és Lipovaci Művésztelep tárlata.

A XIX. Képzőművészeti Találkozó a Jugoszláv Kerámia Triennálé 4. kiállítása, amely Szabadkán, Belgrádban az Iparművészeti Múzeumban és az UNESCO konferenciája alkalmából a Sava Központban kerül bemutatásra. A kiállításon 86 keramikus 166 kerámiát és a kerámiai szimpozionok keretében 47 művész 74 kerámiát állít ki. A kiállítás anyagából a Képzőművészeti Találkozó 68 kerámiát Kecskeméten is kiállít.

1980-ban bemutatásra kerül még a Topolyai Művésztelep 49. kiállítása, a finn lahti művészek tárlata, egy szlovén grafikai kiállítás Gorrenjskóból, valamint az újvidéki Atelier 61 falikárpit szötteinek a kiállítása, amelyet Szekszárdon is bemutatott a Képzőművészeti Találkozó.

A XX. Országos Képzőművészeti Találkozó 1981-ben a grafikai kultúrának igen jelentős manifesztációja. Ez a találkozó a grafikai művek és nyomdai kiadványok értékes példányait négy nagy kiállításon mutatja be. Az első kiállítás a már világszerte ismertté vált Biskupić-gyűjtemény bibliofil kiadványai közül 24 jeles grafikusművész több mint 300 illusztrációját mutatja be, amelyek voltaképpen 24 köteg kézzel sokszorosított és különböző grafikai eljárással készített grafikai lapjai, a kötegek szépirodalmi szövegeinek az illusztrációi. Ezeket a kötegeket a meglévő 48 közül a zágrábi Nemzeti és Egyetemi Könyvtár grafikai műállományából kapta kölcsön a szabadkai Képzőművészeti Találkozó. A második kiállítás a szlovén kortárművészek grafikai alkotásainak a szemléje. Ez 28 művésztől különböző technikai eljárással készült, 102 kézi sokszorosítással nyomtatott grafikát mutat be. A harmadik kiállítás illusztratív jellegű és különböző tipográfiai megoldásokat szemléltető művészi alkotásokat tár a közönség elé. Hetvenegy alkotó 129 művel szerepel ezen a tárlaton. A negyedik kiállítás az előzővel együtt már 1982 januárjában és februárjában kerül bemutatásra.

A Graphica Universa elnevezésű kiállítás egy bizonyító jellegű tárlat, amelyen a Belgrádi Iparművészeti fakultás 11 előadója 161 művel bizonyítja a grafika egyetemes jellegét. Bemutatják és szemléltetik a grafika ágazatainak széles körű alkalmazását és sokoldalú hatását a társadalomban és mindennapi életünkben, mert az üzenetek válfajai és kivitelezése számtalan.

Az időrendben felsorolt képzőművészeti rendezvények mellett szükséges a Képzőművészeti Találkozó tevékenységáztatásainak a teljes felsorolására is, mert így tökéletesebb képet kapunk az intézményről, annak helyéről és szerepéről önigazgatású szocialista társadalmunk életében — képzőművészeti kultúránk fejlesztésében.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TALÁLKOZÓ TEVÉKENYSÉGÁGAZATAI

I. Országos képző- és iparművészeti rendezvények

1. Jugoszláv művésztelepek kiállításai és tevékenységük szemléi

2. A grafikai kultúra országos szemléi és kiállításai
3. Országos kerámia triennálék
4. Elméleti kérdésekkel foglalkozó képzőművészeti szimpozionok
- II. Kortárművészek alkotásainak gyűjteményei — modern galéria
5. Festészeti, szobrászati, grafikai és kerámiai gyűjtemény rendszerezése, feldolgozása és bemutatása
6. Műalkotás-vásárlás és gyűjteménykomplettírozás a Képzőművészeti Találkozó kiállításairól
7. Modern kerámiai múzeum alapítás
- III. Dokumentációgyűjtemény
8. A művésztelepi tevékenység dokumentálása
- I. 9. A Képzőművészeti találkozó tevékenységének dokumentálása
10. Szakirodalom — írások, kritikák és értekezések gyűjtése
11. Kiadványok előkészítése és nyomtatása.
- IV. A kiállítási szalon
12. Egyéni, csoport- és közös kiállítások rendezése hazai és külföldi művészek részvételével
13. Kiállításcserék, városközi és regionális kapcsolatok útján
- V. A Grožnjani Művészház és galéria Isztriában
14. Művészek részvétele a nyári programok megvalósításában, találkozók és kiállítások
15. Kapcsolat a horvát és szlovén tengemellék, valamint Isztria művészeivel és alkotótelepeivel, galériáival, művelődési érdekközösségeikkel
- VI. Grafikai műhely és szolgáltatások
16. Folyamatos és időszakos alkotómunka meghívott grafikusok részvételével
17. Grafikai kötetek kiadása, nyomtatása és kiállítása
18. Grafikai szolgáltatások
- VII. Műtárgyak árusítása
19. A Styl elárusító galéria vezetése, képző- és iparművészeti alkotások árusítása
- VIII. Külföldi kapcsolatok és együttműködés
20. Művészek kölcsönös meghívása művésztelepekre és alkotóműhelyekbe
21. Egyéni, csoport- és közös kiállítások cseréje
22. Dokumentációcsere
23. Kölcsönös szaklátogatások és megbeszélések
- IX. Kommunikációk
24. Kapcsolat és együttműködés a közönséggel, munkaszervezetekkel, egyesületekkel, érdekközösségekkel, társadalmi és politikai szervezetekkel, delegációkkal és a küldött-testületekkel, hazai és külföldi képző- és iparművészeti szövetségekkel és intézményekkel.

A feltüntetett, sokoldalú és felelősségteljes munkát szakiképzett és eszmei-politikailag rátermett egyének együttesen tudják megvalósítani és továbbfejleszteni.

*Rezime*Likovni susreti u Vojvodini
Jugoslovenske likovne manifestacije u Subotici 1962—1982

Povodom tridesetogodišnjice osnivanja Prve slikarske kolonije u Senti i dva-desetogodišnjice osnivanja Likovnog susreta u Subotici, autor kao pratilac i učesnik događaja, umetnik i organizator likovnih susreta, daje jedan podsetnik o delatnosti umetničkih kolonija u Vojvodini i hronološki opisuje sve održane jugoslovenske manifestacije koje je organizovao Likovni susret u Paliću i u Subotici.

Uslovi i okolnosti pod kojima nastaju likovne kolonije poznati su. Znamo kako i zašto se nadgrađuju na prošlost, koje revolucionarne tekovine utiču na formiranje likovnog života posle oslobođenja i kako je rođena stvaralačka sloboda. Stvaranje narodne vlasti, pa rađanje birokratskih i etatističkih odnosa, izvojevanje prava na samostalni put u razvijanju socijalizma, oslobađanje od jarma dogmatizma i početak samoupravljanja daju impulse i likovnom životu i umetničkom stvaralaštvu. Umetničke kolonije, kao odraz vremena i oblik slobodnog povezivanja umetnika sa određenim i izabranim sredinama, dobrotvorno deluju na razvoj umetnosti: demokratizuju likovni život, ostvaruju socijalizaciju umetnosti i mnogo su doprineli celokupnom razvoju likovne kulture. Posle decenije aktivnosti bilo je jasno da će likovne kolonije Vojvodine težiti ka daljoj afirmaciji pokreta i da se iskažu i da dokazuju svoju ulogu u razvijanju savremene likovne umetnosti u Jugoslaviji.

1962. godine je priređena prva javna zajednička manifestacija likovnih kolonija Vojvodine na Prvom likovnom susretu na Paliću. Tada je i formirana ustanova u Subotici radi prezentovanja stvaralaštva u umetničkim kolonijama, sa ciljem dokumentovanja delatnosti i izučavanja likovnih pitanja i problema na naučnim simpozijumima kojih je do sada bilo sedam, a održano je 20 likovnih susreta i brojnih izložbi.

Ravnopravni i ravnomerni razvoj umetnosti svih naroda i narodnosti Jugoslavije dokazan je na jugoslovenskim smotrama stvaralaštva među koje spadaju i smotre slikarstva i vajarstva, grafičke kulture i keramike na likovnim susretima u Subotici.

Likovni susret je svestrano dokumentovana delatnost likovnih kolonija, vajarstvih i keramičkih simpozijuma, sa izložbama, otkupljenim delima i izdatim monografijama i katalozima, sa održanim simpozijumima, izjavama u štampi, na radiju i televiziji.

Vrednovanje svih rezultata zahteva jednu svestranu naučnu analizu, sa objektiviranjem akcija i događaja sa konkretnim dokumentima među koje spadaju u prvom redu umetnička dela.

*Summary*Fine Art Meetings in Vojvodina
Yugoslavian Fine Art Manifestations in Subotica from 1962 to 1982

It's the 30 th anniversary of the foundation of the First colony of fine art in Senta and the 20 th anniversary of the foundation of the Fine Art Meetings

in Subotica. On that occasion the author who follows and is a participant of these happenings, gives a chronological outline of the activities of art colonies in Vojvodina, describing each meeting held in the Fine Art Meetings at Palić and Subotica.

The circumstances of formation of these colonies are well known. We all know why and how have they followed previous happenings which revolutionary heritage has effected the formation of it. Bureaucracy and ethatistic relations, achievements of rights on individual ways of building socialism getting rid of dogmatism and the beginning of selfmanagement werer all giving impulses to the art life and artistic creativity.

Art colonies as the reflections of time and formation of liberal contants of artists with their suurrundings have supported the evolution of art and democracy of fine art life.

10 years after the foundation of art colonies in Vojvodina it became evident that these colonies will tend to affirm the movement of selfexpression and will try to prove their part in guiding the modern fine art in Yugoslavia.

In 1962 it came to the organization of the First collective manifestation of the art colonies in Vojvodina. On that occasion it came to a formation of an institution in Subotica to present the activity of the art colonies permanently, and to deal with the problems in fine art. There have been seven symposes of this kind and 20 art meetings have been held since then. They have proved the even development of art of all nations and nationalities. Among these meetings there were all kinds: paintings, graphics, sculptures cermics etc. Fine art meetings have documented the work of colonies by publishing chatalogs, monographies, holding symposes appearing on TV & radio.

The valuation of the results requires a brief scientific research, an objective review of each meeting and happenning and artistic piece.